

AKLAMA SUÇU - ÖNCÜL SUÇ İLİŞKİSİ

Hasan AYKIN*

Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Başkan Yardımcısı

Yayın Yeri ve Tarihi:

Yaklaşım Dergisi, Nisan 2007

I- GİRİŞ

Karapara¹ aklama kavramı literatüre 20. yüzyılda girmişse de benzeri faaliyetlerin milattan önce 4000 yıla kadar uzandığı iddia edilmektedir². Aklama teriminin yazılı basında ilk kez Watergate skandalını bildiren gazetelerde 1973 yılında yer aldığı belirtilmektedir³.

Ekonomik nitelikli suç olan aklama faaliyetlerinin yaygınlığı, diğer etkilerinin yanında, rekabetçi bir ekonomi kurmayı engellemekte, mali sisteme önemli zararlar vermekte, ülke güvenliğini zaafa uğratmakta, iş ahlakı ve genel ahlakı bozmaktadır⁴. Aynı zamanda suç örgütlerinin büyüyen gelişmesine zemin oluşturmaktadır.

Karapara aklama faaliyeti, özellikle gelir getirici yasadışı faaliyetlerde bulunanların veya bunlarla ilişki içinde olanların yaşam kaynağıdır. Aslında gerçek büyüklüğünü bilmenin imkansız olduğu aklamaya konu gelirler konusunda yapılan tahminler aklama faaliyetinin ulaştığı boyut konusunda fikir verme konusunda yardımcı olabilir. Birleşmiş Milletler tarafından yapılan bir tahmine göre bir yılda aklanan karapara miktarı 1,5 trilyon dolar civarındadır. IMF bu rakamı son yıllar için 2 trilyon dolar olarak tahmin etmiştir⁵.

Karapara aklanarak, yasal, meşru yoldan elde edilmiş gelir görüntüsü kazanır. Böylece hemen hemen tüm hukuk sistemlerinde bir taraftan öncül suçtan uzaklaşılırken diğer yandan müsadereye tabi olan suç gelirlerinin müsaderesinin önüne geçilir.

Aklama ile mücadelenin ortaya çıkması ve aklamanın cezalandırılması, özellikle yasadışı uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, insan ticareti ile zenginleşen suç örgütleri ile

* Bu çalışmadaki görüşler yazarın şahsi görüşleri olup, çalıştığı kurumu bağlamaz. Çalıştığı kurum veya yaptığı görevle ilişki kurulmak suretiyle herhangi bir şekilde kullanılamaz.

¹ “Karapara” terimi İngilizce “dirty money” olarak da anılmaktadır. Ancak uluslar arası anlaşmalarda ve belgelerde kullanılan kavram “suç geliri”, “proceeds of crime” kavramıdır. (Bakınız. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu) madde 1 ve Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu) madde 2.

² <http://www.countermonylaundry.com/p01.htm>

³ Jeffery Robinson, **Karapara Aklayıcıları**, Arion Yayınevi, Nisan 2006, s. 19.

⁴ Genç Osman YARAŞLI, “Mali Suçlar ve Takibi”, **Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu** 30 Nisan-1 Mayıs, TOBB Yayın No: 2005 -25, s.271.

⁵ Peter Lilley, **Dirty Dealing**, Kogan Page Publishing, London, 2006, s. xiii.

mücadelenin etkin hale getirilmesi amacına yöneliktir. Uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, insan ticareti gibi pek çok yasadışı faaliyette bulunanlar arasında en çok tercih edilen değişim aracı nakit para olmaktadır. Suçlular için büyük miktardaki nakit para ve bunların gizlenmesi önemli bir sorundur. Suçlular için bu paranın kökeninin gizlenmesi suretiyle bir taraftan suçtan uzaklaşılması, diğer taraftan yasal bir görüntü altında kolay bir şekilde kullanılabilir olması zorunlu bir ihtiyaçtır. Bu noktada aklama ile mücadele önem kazanmaktadır. Aklama ile güdülen nihai amaç, gelir getiren pek çok suçla, bu suçlardan elde edilen gelirlerin yasal görüntü kazanmasının önüne geçmek suretiyle suçlular veya bunlarla birlikte hareket edenler için suçtan elde edilen geliri kullanılmaz kılmak, dolayısıyla öncül suçların cazibesini azaltmaktır. Çaldığı malların hiç alıcısı olmayan bir hırsızın bu malı çalmaya devam etmesi anlamsızlaşır. Benzer şekilde uyuşturucu veya silah kaçakçılığından elde ettiği parayı kullanamayan bir suçlu için kaçakçılığa devam etmesi beklenemez.

Dolayısıyla aklama ile mücadele aslında suç gelirine kaynaklık eden suçların (öncül suç) önlenmesine yönelik olarak ortaya çıkmıştır. Bu açıdan niteliği itibariyle oldukça karmaşık olan aklama suçu ile öncül suç arasındaki ilişki büyük önem taşımaktadır. Yazımızda, aklama suçu öncül suç ilişkisi değişik yönleri ile irdelenecektir.

II- AKLAMA SUÇU

Aklama suçu, geniş anlamda, suçlunun suçlarını gizleyebilmek ve suç gelirlerine yasal görüntü kazandırmak amacıyla, suçtan elde ettiği malvarlığı değerlerinin niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini ve kime ait olduğunu saklama ya da örtme fiillerini içermektedir. Aklama, yasadışı yollardan elde edilen kazançların kaynağının gizlenmesi ve niteliğinin değiştirilmesi suretiyle yasal görüntü kazandırılarak ekonomik sisteme sokulması olarak da tanımlanmaktadır⁶.

Aklama suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282 nci maddesinde “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama” başlığı altında düzenlenmiş olup madde metni aşağıdaki şekildedir:

“Madde 282- (1) *Alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*

(2) *Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.*

(3) *Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.*

⁶ MASAK, Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi, Mali Suçları Araştırma Kurulu Yayın No.9, 2006. Ankara, s. 1.

(4) Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(5) Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz.”

Madde hükmüne göre, aklama suçunun işlenebilmesi için:

- 1- Alt sınırı bir yıl ve üzeri hapis cezasını gerektiren bir suçun işlenmesi,
- 2- İşlenen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin bulunması,
- 3- Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin:
 - a. Yurtdışına çıkarılması veya
 - b. Bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutulması,

gerekmektedir.

Söz konusu suç, seçimlik hareketli bir suç olarak tanımlanmıştır. Birinci seçimlik hareket, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin yurt dışına çıkarılmasıdır. Bu seçimlik hareketin gerçekleştirilişi sırasında, yurt dışına transfer edilen malvarlığı değerlerinin suçtan elde edilmiş olduğunun bilinmesi gerekir. Başka bir deyişle, bu seçimlik hareket açısından genel kastın varlığı yeterlidir⁷.

İkinci seçimlik hareket ise, serbest hareket olarak belirlenmiştir. Bu hareketler açısından önemli olan, bunların gerçekleştirilişi sırasında güdülen amaçtır. Başka bir deyişle, suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin, gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutulması gerekir. Bu işlemler, değişik şekillerde gerçekleşebilir. Örneğin, yurt dışında işlenmiş olan bir suçtan kaynaklanan gelirin, meşru yolla elde edilmiş bir para görüntüsüyle yabancı sermayeyi teşvik mevzuatı çerçevesinde ülkeye sokulması hâlinde de bu suçun oluştuğunu kabul etmek gerekir⁸.

Birinci seçimlik hareket için genel kasıt yeterli iken, ikinci seçimlik hareket için özel kastın varlığı gereklidir.

Aklama suçu, temel bir suçun varlığını zorunlu kılan bir suçtur. Yukarıdaki açıklamalardan hareketle aklama suçunun varlığı aşağıdaki şekilde formüle edilebilir: :

ÖNCÜL SUÇ → SUÇ GELİRİ → AKLAMA

⁷ 5237 sayılı Kanununun 282. maddesinin gerekçesinden.

⁸ 5237 sayılı Kanununun 282. maddesinin gerekçesinden.

III- ÖNCÜL SUÇ

Aklamaya konu malvarlığı değerinin bir suçun işlenmesi sonucu ortaya çıkması, suçtan kaynaklanması gerekir. İşte bu suç gelirine kaynaklık eden suçlara “öncül suç”⁹ denilmektedir. Aklama suçunun hukuki konusu “suç geliri” veya “suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri”dir¹⁰. Suç gelirinin tespiti için öncül suçların neler olduğunun bilinmesi önemlidir. Öncül suçun belirlenmesinde uluslararası alanda değişik yaklaşımlar söz konusudur. Bu yaklaşımlar:

1- **Tüm Suçlar Yaklaşımı.** Bu yaklaşımda tek ölçüt gelir getirici bir suçun varlığıdır. Buna göre hiçbir ayırım yapmaksızın her türlü suçtan elde edilen gelir suç geliri, suç gelirine kaynaklık eden suçlar da öncül suçtur.

2- **Liste Yaklaşımı:** Bu yaklaşımda aklama suçuna konu olabilecek suçlar başka bir deyişle öncül suçlar tek tek sayılır. Bu listede yer alan suçların işlenmesi suretiyle elde edilen gelirlerin aklanması durumunda aklama suçu oluşur.

3- **Eşik Yaklaşımı:** Bu yaklaşımda suçlar için öngörülen hapis cezası bir eşik olarak belirlenir. Belirlenen hapis cezasına eşit ve üzerindeki suçlar öncül suç olarak kabul edilir. Eşik yaklaşımında iki farklı yöntem söz konusudur. Birincisi alt eşik, diğeri ise üst eşik yöntemidir. İki farklı yöntemin belirlenmesi aslında hukuk sistemlerinin özelliklerinden kaynaklanmaktadır¹¹.

a. **Alt eşik yöntemine** göre, alt sınırı belli süre veya bu sürenin üzeri (örneğin altı ay ve üzeri) hapis cezasını gerektiren bütün suçlar öncül suçtur.

b. **Üst eşik yöntemine** göre ise üst sınırı belli bir süre veya bu sürenin üzeri (örneğin bir yıl ve üzeri) hapis cezasını gerektiren bütün suçlar öncül suçtur.

4- **Karma Yaklaşım:** Yukarıdaki yöntemlerin kombinasyonu şeklinde uygulanan yaklaşımdır.

Aklamamanın önlenmesi ve terörizmin finansmanı konusunda politika geliştirme ve bunların uygulanmasını sağlama amacıyla 1989 yılında kurulan 33 üyeli uluslararası kuruluş olan FATF (Financial Action Task Force – Mali Eylem Görev Gücü) öncül suçlar konusunda da temel kriterler ortaya koymuştur¹². Buna göre, öncül suçlar konu ile ilgili uluslararası sözleşmelerde sayılan tüm ciddi suçları kapsamalı ve ülkeler öncül suçları en geniş ölçüde

⁹ Uluslar arası belgelerde “öncül suç” kavramının karşılığı olarak “predicate offence” kavramı kullanılmaktadır.

¹⁰ 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun tanımlar başlıklı 2. maddesinin (f) bendinde suç geliri, suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla hukukumuzda iki kavram da aynı anlamda kullanılmaktadır.

¹¹ Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde suçlar için alt ve üst hapis cezaları öngörülürken, Anglosakson hukuk sisteminde sadece o suç için maksimum hapis cezası öngörülür. Bu nedenle Anglosakson hukuk sistemlerinde alt eşik yönteminin uygulanmasında güçlük vardır.

¹² FATF, **Methodology for Assessing Compliance with the FATF 40 Recommendations and the FATF 9 Special Recommendations**, Haziran 2006’da Güncellenmiş hali, Birinci Tavsiye, 1.3 no.lu temel kriter, s. 7.

kavramalıdır. Ancak öncül suçların en azından öncül suç kategorisindeki¹³ suçları kapsamı uluslararası bir gerekliliktir. Bu şartı gerçekleştirdiği sürece ülkeler yukarıda sayılan yaklaşımlardan herhangi birini seçmekte özgürdürler. Ancak, alt eşik yöntemi seçildiğinde, öncül suç için öngörülmuş hapis cezası alt limitinin altı ay; üst eşik yönteminin seçilmesi durumunda ise suç için öngörülmuş hapis cezasının üst limitinin bir yıl olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Öncül suç belirlemede ülkeler değişik yaklaşımları benimsemektedirler. Örneğin İtalya¹⁴ **kasıtlı olarak işlenmiş** bütün suçları, İspanya¹⁵ ise tüm suçları öncül suç olarak düzenlemiştir. Amerika Birleşik Devletleri¹⁶ ise listeleme yöntemini benimsemiş 250 civarında suçu öncül suç olarak kabul etmiştir.

Türkiye öncül suç belirlemede 4208 sayılı Kanunla liste yaklaşımını tercih etmiş iken, 5237 sayılı Kanun 282 inci maddesi ile eşik yaklaşımına geçmiştir. Eşik olarak alt sınırı bir yıl ve daha üzeri hapis cezası seçilmiştir. Buna göre alt sınırı bir yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar aklama suçunun öncül suçu olabilecektir. Bu limit FATF tarafından altı ay olarak belirlenen alt limitin üzerindedir. FATF tarafından belirlenen öncül suç kategorileri ve bu kategorilere hukukumuzda karşılık gelen düzenlemeler aşağıdaki gibidir:

TABLO: FATF Tarafından Tanımlanan Suç Kategorileri ile Bunların Türkçe ve Mevzuattaki Karşılığı

Suç Kategorileri		Mevzuattaki Karşılığı
İngilizce	Türkçe	
Participation in an organised criminal group and racketeering	Organize suç örgütüne katılma, haraç, şantaj	Türk Ceza Kanunu (TCK) maddeler: 107, 220 ve 314
Terrorism, including terrorist financing	Terör, teröristlerin finansmanı dahil	TCK madde: 314 Terörle Mücadele Kanunu (TMK) (5532 sayılı Kanunla değişik hali) maddeler: 3, 4, 5, 6 ve 8
Trafficking in human beings and migrant smuggling	İnsan ticareti, göçmen kaçakçılığı	TCK maddeler: 79, 80
Sexual exploitation, including sexual exploitation of children	Cinsel İstismar, Çocukların cinsin istismarı dahil	TCK maddeler: 103, 226, 227
Illicit trafficking in narcotic drugs and psychotropic substances	Uyuşturucu kaçakçılığı ve psikoaktif maddelerin yasadışı ticareti	TCK maddeler: 188, 190, 191
Illicit arms trafficking	Yasadışı silah ticareti	6136 sayılı Ateşli Silahlar

¹³ FATF tarafından tanımlanan öncül suç kategorisi çalışmamızın ilerleyen bölümünde yer almaktadır.

¹⁴ İtalyan Ceza Yasası, Madde 648. Bakınız. FATF, **Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism Italy**, 28 February, 2006, s. 28.

¹⁵ İspanya Ceza Yasası, Madde 301, bkz. FATF, **Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism Spain**, 23 June, 2006, s.29.

¹⁶ FATF, **Mutual Evaluation Report on Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism USA**, 23 June, 2006, s. 32.

		ve Bıçaklar hk. Kanun maddeler: 12 ve 14
Illicit trafficking in stolen and other goods	Çalıntı ve diğer eşyaların yasadışı ticareti	Bu kategori kısmen hırsızlık suçunu işleyen tarafından suç eşyasının ticareti açısından karşılanmaktadır ¹⁷ .
Corruption and bribery	Yolsuzluk ve Rüşvet	TCK maddeler: 235, 236, 247, 250, 252 ve 257 3628 sayılı Kanun maddel:13
Fraud	Dolandırıcılık	TCK maddeler: 157, 158
Counterfeiting currency	Parada sahtecilik	TCK madde: 197
Counterfeiting and piracy of products	Sahte ve Korsan Ürün Üretimi	551 sayılı KHK, m. 73/A, 554 sayılı KHK m. 48/A 555 sayılı KHK m. 24/A 556 sayılı KHK m. 61/A 5846 sayılı Kanun maddeler: 71, 72, 73 ve 81
Environmental crime	Çevre Suçu	TCK maddeler: 181(2), 182(2) v e 184
Murder, grievous bodily injury	Cinayet, Ağır Yaralama	TCK maddeler: 81, 83, 86 ve 87
Kidnapping, illegal restraint and hostage-taking	Adam kaçırma, yasadışı alıkoyma, Rehin alma	TCK maddeler: 109
Robbery or theft	Soygun veya Hırsızlık	TCK maddeler: 141, 142
Smuggling	Kaçakçılık	4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu maddeler: 5 ve 6
Extortion	Gasp (Yağma)	TCK maddeler: 148, 149
Forgery	Evrakta Sahtekarlık	TCK maddeler: 204, 205, 207, 208 Vergi Usul Kanunu madde: 359/b
Piracy	Korsanlık	TCK maddeler: 223, 224
Insider trading and market manipulation	İçerden öğrenenlerin ticareti ve manipülasyon	Sermaye Piyasası Kanunu madde: 47

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282 nci maddesi ile eşik yaklaşımının benimsenmesi sonrasında hukuk sistemimizde, FATF tarafından belirlenen suç kategorilerinin tamamına yakını öncül suç olarak kavranmıştır. Suç geliri elde etme ihtimali bulunduğu halde öncül suç kapsamına yer almayan suçlardan bazıları¹⁸ aşağıdaki gibi sıralanabilir:

¹⁷ TCK 165 inci madde, Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesini suç saymaktadır. Ancak bu maddede suç için öngörülen hapis cezasının alt limiti altı ay hapis cezası olduğu için, suç öncül suç kapsamına girmemektedir.

¹⁸ Ergin ERGÜL, **Vergi Sorunları**, Sayı 220’de yayımlanan “Aklama Suçunun Anatomisi (TCK M. 282)” isimli çalışmasında TCK 163 üncü maddesindeki “Karşılıksız Yararlanma” suçunu da suç geliri doğurabilecek nitelikte

- Güveni kötüye kullanma (TCK, 155),
- Suç eşyasının satın alınması (TCK 165),
- Çevrenin kasten kirletilmesi (TCK 181/1),
- Açığa imzanın kötüye kullanılması (TCK 209),
- Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama (TCK 228),
- Vergi kaçakçılığı suçu (VUK 359/a)

IV- AKLAMA SUÇU-ÖNCÜL SUÇ İLİŞKİSİ

Aklama suçunun işlenebilmesi öncül suçtan elde edilmiş bir gelirin varlığına bağlıdır. Dolayısıyla öncül suçun varlığı aklama suçu için bir ön şarttır. Bu ön şart olma hususunun nasıl anlaşılması gerektiği önemli bir konudur. Aklama suçu için gerekli araştırma ve incelemelerin yapılabilmesi, kovuşturmaya başlanabilmesi için öncül suçtan kesinleşmiş mahkumiyet aranacak mıdır? Öncül suç açısından dava ve cezayı düşüren veya ceza sorumluluğunu kaldıran hallerin varlığı aklama ile ilgili araştırma ve incelemelerle yargılamayı nasıl etkileyecektir?

Örneğin bir banka şubesine elinde bir çanta dolusu para ile gelen bir kişinin ticari geçmişi ve serveti ile orantısız olan bu parayı yurt dışına havale etmek istediğini, kişinin gerek paranın kaynağı gerekse havale işleminin gerekçesi konusunda ikna edici açıklamalarda da bulunamadığını varsayalım. Aynı zamanda bu kişinin daha önceki adli sicilinin de temiz olduğu bilgisi elimizde olsun. Böyle bir durumda ne yapılacaktır? Henüz ortada öncül suçla ilgili herhangi bir tespit yok iken aklama ile mücadele eden birimler söz konusu paranın kaynağı konusunda bir araştırma ve incelemeye başlayabilecek midir? Savcılığa intikal eden böyle bir olay karşısında savcı olayı nasıl değerlendirecektir? TCK 282 kapsamında dava açılabilir mi? Söz konusu paraya el konulabilecek midir?

Yukarıdaki ve benzeri sorulara cevap vermeye yardımcı olması amacıyla konu değişik yönleri ile başlıklar itibariyle irdelenecektir.

IV.1- Aklama Suçundan Yargılama İçin Öncül Suçtan Kesinleşmiş Mahkûmiyet Hükümünün Gerekip Gerekmediği

Türk Ceza Kanunu 282 nci maddede düzenlenen aklama suçu öncül suçun varlığına bağlı türev, ikincil bir suçtur. Ancak, öncül suçtan ayrı, bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle, aklama suçunun gerçekleşmesi için öncül suçlarla ilgili bir mahkumiyet kararına kural olarak gerek yoktur. Aklama suçu ile ilgili davaya bakan mahkeme, öncül suçun işlenip işlenmediğini bir ön sorun olarak belirleyerek, suçun konusunu

bir suç olarak değerlendirmesine rağmen, anılan suçun bedel ödemeksizin bazı hizmetlerden yararlanmayı cezalandırması söz konusu olduğundan bu yoruma katılmak güçtür. 163 üncü maddede yer alan fiillerin işlenmesi sonucu elde edilen bir malvarlığı değeri bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu suç için hapis cezasının alt sınırı bir yıl olsa idi bile bu suçun öncül suç olarak kabul edilmesinin söz konusu olmayacağı düşünülmektedir.

teşkil eden suç gelirinin mevcut olup olmadığını belirledikten sonra, buna dayanarak hüküm kuracaktır. Başka bir deyişle mahkeme, öncül suçun işlenip işlenmediğini görülmekte olan davaya yardımcı olacak biçimde nispi muhakeme¹⁹ yoluyla tespit ederek aklama ile ilgili yargılamayı sonuçlandıracaktır. Nispi muhakeme sırasında, bir öncül suçun işlenip işlenmediğine ve aklamaya konu değerlerin bu suçlardan elde edilip edilmediği hususu değerlendirilecektir. Burada, öncül suçla ilgili bir yargılama yapılmamakta, öncül suç sadece aklamaya suç gelirlerinin kaynağı açısından değerlendirilmektedir.

Ancak öncül suç ile ilgili olarak açılmış bulunan bir ceza davası varsa, aklamaya bakan mahkemenin bu durumu bekletici sorun yapması ve bunun sonucuna göre hüküm vermesi gerekir. Buna rağmen, öncül suç için ceza davasının açılmış bulunması, şüpheli malvarlığı değerleri ile ilgili aklama yönünde araştırma ve incelemelere ve eğer şüphe güçlü ise söz konusu malvarlığı değerlerine el konulmasına engel teşkil etmeyecektir²⁰.

Öncül suça bakan mahkeme tarafından suçun unsurlarının oluşmaması nedeniyle beraat kararı verilmesi durumunda artık aklama açısından mahkûmiyet kararı verilmesi imkânsızdır.

Bazen beraat kararının gerekçesine göre, aklama açısından yargılamaya devam edilmesi mümkün olabilir. Beraat kararı öncül suçun varlığını veya vasıflandırılmasını açıkça inkar etmemesi buna örnek olarak verilebilir²¹.

IV.2- Öncül Suç Bakımından Dava ve Cezayı Düşüren veya Ceza Sorumluluğunu Kaldıran Nedenlerin Aklama Suçunun Kovuşturulmasına Etkisi

Aklama suçu öncül suçtan bağımsız bir suçtur. Bu nedenlerle öncül suç için dava ve cezayı düşüren sebeplerin varlığı aklama suçunun kovuşturulmasına engel teşkil etmez. Örneğin öncül suçu işleyen kişinin ölümü, öncül suçla ilgili davanın zamanaşımına uğraması gibi durumlarda, aklama suçu ile ilgili kovuşturma öncül suçla ilgili nispi muhakeme yapılmak suretiyle sonuçlandırılır. Çünkü aklama suçunun zamanaşımı, öncül suçun zamanaşımından bağımsızdır. Aklama suçunda zamanaşımı öncül suç nedeniyle elde edilen gelirin aklamaya tabi tutulması ile başlamaktadır. Bu ise öncül suçun işlenmesinden çok sonraki bir tarih olarak karşımıza çıkabilecektir.

Aklama suçu aynı zamanda, öncül suçu işleyen kişi tarafından (self launderer) işlenebileceği gibi bir başkası tarafından da işlenebilir. Aklama suçunun öncül suçun faili ile

¹⁹ Nispi muhakeme, birden çok uyuşmazlık arasında bağlantı bulunması durumunda, asıl uyuşmazlığı çözen ve tali uyuşmazlıkta asıl yetkili olmayan hakimin, kendi uyuşmazlığının çözümü bakımından tali olan uyuşmazlığı, kendi uyuşmazlığının çözümüne yetecek oranda çözmesi halidir. Erdener YURTCAN, **CMUK Şerhi**, İstanbul, 1995, 2. Bası, Cilt 2, s. 500.

²⁰ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 128 inci maddede el koyma kararı verilebilecek suçlar listelenmiştir. Bu listede aklama ve terörün finansmanı suçu yer almamaktadır. Ancak 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanununun 17 inci maddesi ile birlikte, aklama ve terörün finansmanı suçları için de CMK 128 inci maddesinde belirtilen usule göre el koyma işlemi yapılması mümkün hale gelmiştir.

²¹ Ergül, a.g.m. s. 108.

diğer kişilerce birlikte işlenmesi de mümkündür. Öncül suçu işleyenle aklama suçunu işleyen kişilerin farklı olduğu durumlarda, öncül suçu işleyene has ceza sorumluluğunu kaldıran sebeplerin varlığı nedeniyle ilgililere ceza verilememesi, aklama suçunu işleyenler hakkında kovuşturmaya başlanmasına engel teşkil etmemektedir.

V- SONUÇ

Aklama ile mücadele, suç gelirine kaynaklık eden özellikle uyuşturucu kaçakçılığı, yasal olmayan silah ticareti ve insan ticareti gibi organize ve uluslararası boyutta işlenen öncül suçlarla daha etkin bir mücadele için vazgeçilmezdir. Suç geliri, pek çok suçun hem ana saiki hem de yaşam kaynağıdır. Suç gelirinin yasal bir görüntü altında, yasal yollardan elde edilmiş bir gelir olarak ekonomiye sokulması organize suç örgütleri için yaşamsal öneme sahiptir. Aklamamanın önüne geçebilmek amacıyla, gerek önleyici gerekse cezalandırıcı tedbirler yasalarla öngörülmüştür. Ancak niteliği itibariyle öncül suçun işlenmiş olmasını ön şart olarak gerekli kılan aklama suçu ile öncül suç ilişkisi her zaman soru işaretlerini bünyesinde barındıran bir yapıda olmuştur.

Önceki bölümlerde yapılan açıklamalar çerçevesinde aklama ile ilgili olarak yetkili birimlerce araştırma, ön inceleme faaliyetlerine ve yargı organlarınca kovuşturmaya başlanması için öncül suçtan kovuşturmaya başlanmış olmasına veya kesinleşmiş mahkumiyet kararına gerek yoktur. Aynı şekilde, öncül suçu işleyenle aklama suçunu işleyenlerin farklı kişiler olması durumunda, öncül suçu işleyene ilişkin dava ve cezayı düşüren veya ceza sorumluluğunu kaldıran hallerin bulunması aklama suçu ile ilgili araştırma ve incelemeler ile yargılamaya engel teşkil etmemektedir.

Aklama suçu ile ilgili araştırma ve incelemeye veya kovuşturmaya başlanabilmesi için, öncül suçtan kesinleşmiş mahkumiyet hükmünü arama şeklindeki bir yaklaşım, özü itibariyle de aklamamanın ayrı bir suç olarak ihdas edilmesine uygun düşmeyeceği gibi aklama ile mücadele sisteminin temel işleyişi ve uluslararası alandaki yansımaları ile de uyumlu olmayacaktır.